

3b. Niels Martinov: Romantik

Uddrag fra den litteraturhistoriske grundbog Litterære ismer udgivet i 1998. Niels Martinov er forfatter og gymnasielærer.

Romantikken, der fik sit gennembrud i Danmark i de første årtier af 1800-tallet, er blevet betegnet som et af de voldsomste brud i den europæiske kulturs historie, fordi den måde, mennesket opfatter sig selv og verden på, gennemgår en afgørende forandring i denne periode.

5 Med romantikken sker der i forlængelse af de nye revolutionstanker rundt om i Europa et skift fra en statisk til en dynamisk opfattelse af verden, og et centralt element i denne udvikling er ideen om menneskets bevidsthed som en skabende kraft, – en del af den universelle kraft, som romantikeren har betegnet med ord som Gud, Alnatur og Ånd.

10 Det var i 1700-tallets oplysningstid, at den civiliserede og fornuftsbetonede borger blev født og formet i et opgør med både middelalderens overtro og den kritikløse accept af autoriteter og fordomme. I oplysningstiden ville man kun acceptere, hvad erfaringen og den sunde fornuft fandt rigtigt, og den nye fokusering på følelsernes ret, som vi finder det i romantikken, kan lidt forenklet ses som en
15 reaktion mod det, der er kaldt fornuftens tvang. De romantiske digtere forsøger nemlig til stadighed at overskride alle konventionelle grænser i deres søgen efter nye visioner. Med fantasien og intuitionen som redskab prøver de i glimt at gennemtrænge den ydre, materielle verden og finde ind til tilværelsens hemmelighedsfulde sammenhæng.

20 De romantiske digtere er af den antagelse, at den virkelighed, vi umiddelbart kan se med vores øjne, kun er en skinvirkelighed, kun er fremtrædelsesformer for den virkelige verden, ideernes verden. Romantikerne kan altså betegnes som idealister, idet de anser ideen, den guddommelige ånd, for at være det styrende princip i universet og i den menneskelige tilværelse.

25 Den guddommelige ånd – eller Gud, om man vil – er til i alt levende. Det guddommelige slumrer i stenen, drømmer i planten, vågner i dyret, bliver sig bevidst i mennesket og kommer til udtryk hos digteren, som den tyske filosof Schelling (1775-1854) udtrykte det. Denne forestilling om, at naturen er en sådan udelelig enhed, der består af en række trinvis stigende manifestationer af den universelle
30 ånd, har fået betegnelsen *universalromantikken*.

Men da det egentlige, ideen, kun kan *anes* eller fattes intuitivt, er det netop det poetiske billede, metaforen, der bliver det centrale poetiske stilmiddel i romantikken. Med billedsproget – *metaforen* og *symbolet* – som redskab omskriver digteren den konkrete virkelighed, så den bagvedliggende guddommelige verdensorden
35 kommer til syne.

I forlængelse af de tyske brødre Schlegels programerklæringer om en ”*universalpoesi*” eksperimenterede de romantiske digtere med en sammensmeltning og kombination af de litterære hovedgenrer (epik, lyrik og drama) og af digtning og filosofi. Nøgleordene for digteren var originalitet og virtuositet. (...)